

16. 6. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nabytí svéprávnosti v souvislosti s poskytováním zdravotní péče a souhlasu s jejím poskytováním

Skutečnost, že člověk postupně v průběhu života nabývá svéprávnosti (dříve způsobilosti k právním úkonům) je neoddiskutovatelnou skutečností a faktem, na který v různých případech myslí, ve větší či menší míře, náš právní řád. Při posuzování míry svéprávnosti je třeba vycházet z rozumové a volní vyspělosti každého jedince a z toho důvodu je nezbytné posuzovat každý jednotlivý případ individuálně. Jsou právní jednání, o kterých asi není třeba diskutovat, a obecně se všichni shodnou, že např. již sedmileté dítě je schopné si dojit koupit zmrzlinu a uzavřít tak platnou kupní smlouvu. To zda je způsobilé např. 14ti-leté dítě si koupit mobilní telefon za cca 15 000 Kč by již mohlo být diskutovatelné, ale i přesto bychom mohli dospět k určitým zobecňujícím závěrům.

Jinak tomu bude v případě péče o zdraví a svéprávnosti dítěte k poskytnutí souhlasu s jejím poskytnutím či k jejímu odmítnutí. V případě poskytování zdravotní péče se jedná o velmi specifický závazkový vztah, když na základě udělení souhlasu k poskytnutí zdravotní péče dochází k souhlasu se zásahem do tělesné integrity, se kterou je často spojená bolest a utrpení, které je osoba podstupující zdravotní péči nucena přestát s cílem dosažení lepšího zdraví. Je tedy třeba se mnohem podrobněji zabývat způsobilostí rozhodování každého jednotlivce a také zájmy jeho zákonných zástupců, které často mohou být s názorem nezletilého ve střetu.

Právní úprava svéprávnosti

V souladu s ust. §15 odst. 2 zák.č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen občanský zákoník) je svéprávnost způsobilostí nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem a dle §24 občanského zákoníku každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout.

Plně svéprávným se dle ust. §30 občanského zákoníku člověk stává zletilostí, tj. dovršením osmnáctého roku věku.

Dle ust. §31 občanského zákoníku se má za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

Souhlas s poskytováním zdravotní péče

Smlouva o poskytování zdravotní péče je upravena jako zvláštní závazkový vztah v §2636 a nasl. občanského zákoníku, přičemž povinnost a forma udělení souhlasu ošetřovaného je specifikována v §2642 občanského zákoníku, kdy zákon předpokládá udělení souhlasu jakoukoliv formou, pouze pro odmítnutí souhlasu stanoví písemnou formu. Pro udělení souhlasu je vyžadována písemná forma pouze na žádost ošetřovaného.

Pro zásah do integrity lidského těla nejen v souvislosti s poskytováním zdravotní péče obsahuje občanský zákoník úpravu §94, který stanoví, že *kdo chce provést na jiném člověku zákrok, vysvětlí mu srozumitelně povahu tohoto zákroku. Vysvětlení je řádně podáno, lze-li rozumně předpokládat, že druhá strana pochopila způsob a účel zákroku včetně očekávaných následků i možných nebezpečí pro své zdraví, jakož i to, zda přichází v úvahu případně i jiný postup.*

Zákonem speciálním pro úpravu zdravotní péče je především zákon č. [375/2011](#) Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen ZZS), který implikoval do našeho právního řádu závazky, ke kterým se zavázala Česká republika ratifikací Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (dále jen Úmluva o biomedicíně).

Dle ust. §28 ZZS lze pacientovi poskytnout zdravotní služby pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.

Obecně je tak stanovena povinnost plného informovaného souhlasu poskytnutého ošetřovanému. O poskytování informovaného souhlasu, jeho významu a způsobu poskytování bylo již napsáno řada publikací a v aplikační praxi soudů již byla otázka informovaného souhlasu běžně řešena, zvláštní a již méně obvyklou situací je však udělení či neudělení souhlasu u nezletilých pacientů.

Souhlas s poskytováním zdravotní péče nezletilého pacienta

Občanský zákoník stanoví v §95, že *nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.*

Podmínky poskytování zdravotní péče nezletilým pacientům jsou řešeny dále v §35 ZZS, který stanoví, že *při poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi je třeba zjistit jeho názor na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Tento názor musí být zohledněn jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta. Pro vyslovení souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi se použijí právní předpisy upravující svéprávnost fyzických osob s tím, že nezletilému pacientovi lze zamýšlené zdravotní služby poskytnout na základě jeho souhlasu, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku. Tím není dotčena možnost poskytování zdravotních služeb bez souhlasu.*

Zákon o zdravotních službách i občanský zákoník tedy v uvedených ustanoveních převážně korespondují, občanský zákoník se však pro udělení souhlasu nezletilým omezuje pouze na zákroky nezanechávající trvalé nebo závažné následky. Toto omezení může však při poskytování zdravotní péče v extrémních situacích způsobit značné problémy.

Tato ustanovení alespoň z části reflektují teze popsané v úvodu tohoto článku, kladou však velmi vysoké nároky na osoby, které jsou oprávněny zdravotní péči poskytovat a to zejména v rozhodování ve vztahu k zákonným zástupcům nezletilého. Zákon v této věci dává pouze malý návod při řešení

této situace, kdy stanoví v §35 odst. 2 ZSS stanoví, že poskytnutí zdravotních služeb na základě souhlasu nezletilého pacienta nebrání tomu, aby ošetřující zdravotnický pracovník podal zákonnému zástupci informaci o poskytnutých zdravotních službách nebo zdravotním stavu nezletilého pacienta. Je zde tedy na jednu stranu reflektováno právo nezletilého rozhodovat o svém zdravotním stavu a zároveň je zde i zakotveno právo zákonných zástupců být o poskytnutí zdravotní péče nezletilému informován. Toto ustanovení lze tedy považovat i za jistou prevenci toho, aby nezletilí rozhodovali ve věci zdravotní péče o ně nezodpovědně nebo vyžadovali zákroky, které by nebyli úplně po vůli jejich zákonných zástupců (např. drobné zákroky plastické chirurgie atd.)

V případě banálních zákroků a běžné zdravotní péče asi nebude pochyb o tom, že když přijde třináctileté dítě s bolestí krku k praktickému lékaři, tak je většinou s to pochopit, jak že má předepsané léky užívat a řídit se doporučenými postupy lékaře a není ani pochyb, že v takovém případě nebude tento souhlas nezletilého v rozporu s názorem jeho zákonných zástupců, nemusí tomu tak být vždy.

Občanský zákoník poměrně podrobně předvídá situaci, kdy se do rozporu ohledně péče o nezletilého dostanou dva zákonní zástupci nezletilého, když v §32 stanoví, že *je-li zákonných zástupců více, postačí, projeví-li vůči třetí osobě vůli alespoň jeden z nich. Jedná-li však vůči další osobě více zástupců společně a odporují-li si, nepřihlíží se k projevu žádného z nich.* V rozsahu rodičovské odpovědnosti pak je stanoven pro rozhodování o nezletilém jednoznačný postup v §876 a násl. občanského zákoníku upravující ustanovení o rodičovské odpovědnosti a jejím výkonu.

Částečně předvídána a řešena je i situace, kdy se do rozporu dostanou zájmy a názory nezletilého a jeho právních zástupců a to v situaci, kdy se jedná o nezletilého, který dovršil čtrnácti let věku. §100 občanského zákoníku stanoví, že *(1) má-li být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti, a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu. (2) nesouhlasí-li zákonný zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené v odstavci 1, ač si jej tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu.* §102 občanského zákoníku pak dodává, že *soud přivolá k zákroku podle § 100 nebo 101, je-li dotčené osobě podle rozumného uvážení k prospěchu, po jejím zhlédnutí a s plným uznáním její osobnosti.*

Zákon zde tedy stanoví určitou hranici, kdy předpokládá v uvedeném věku již určitou míru vyspělosti jedince a jeho způsobilosti rozhodovat o zásazích do jeho integrity nelze však zcela vyloučit, že by nemohl rozhodovat soud ve výše popsané situaci i jedinců mladších čtrnácti let.

Je třeba si uvědomit, že k výše uvedeným situacím bude docházet velmi často zejména v extrémních situacích, kdy např. bude nezletilý jedinec odmítat po sáhodlouhých utrpeních další život zachraňující zákroky, nebo naopak rodiče budou odmítat provedení operace u nezletilého např. pro jejich přesvědčení, víru a nebo jen nedůvěru v určité zdravotnické zařízení nebo lékařské postupy. Z toho důvodu výše popsané případy rozhodování soudu nelze vyloučit ani u jedinců mladších čtrnácti let v situaci, kdy ošetřující lékař uzná takovéto dítě vzhledem k okolnostem případu za dostatečně způsobilé, měl by i v takovémto případě požádat o rozhodnutí soud, ačkoliv mu to není obligatorně uloženo.

Je třeba závěrem konstatovat, že uvedená problematika je značně složitá a současná úprava je výsledkem dlouholetého vývoje společnosti, která stále více se snaží hledět i na autonomii vůle nezletilých dětí a mladistvých. Dá se však předpokládat, že i judikatura se bude muset s uvedenými problémy postupně poprat.

Mgr. Zuzana Sůvová

[Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneři s.r.o.](#)

Pardubice - Dražkovice 181
533 33 Pardubice

Velké náměstí 1
500 03 Hradec Králové

Tel.: +420 466 310 691
Fax: +420 466 310 691
gsm: +420 724 794 986
e-mail: advokati@advokatijelinek.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)